

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Darina Bartková

Environmentálna výchova v integrovanom tematickom vyučovaní 2. časť

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Darina Bartková

Kontakt na autora: Základná škola, Školská 389, Sačurov, 094 13
bartkova.da@gmail.com

Názov OPS/OSO: Environmentálna výchova v integrovanom tematickom vyučovaní –
2. časť

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
IX. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Anastázia Nováková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

integrované tematické vyučovanie, environmentálna výchova, vyučovací blok

Anotácia

Práca je zameraná na osvedčenie pedagogickú skúsenosť o jednom z alternatívnych prístupov vyučovania – integrovanom tematickom vyučovaní. V práci sú popísané aktivity dvoch vyučovacích blokov zamerané na environmentálnu výchovu v primárnom vzdelávaní základnej školy. V nich sú integrované vyučovacie predmety 3. a 4. ročníka základnej školy: matematika, slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda, vlastiveda, hudobná výchova, výtvarná výchova a pracovné vyučovanie.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Názov akreditovaného vzdelávacieho programu KV

Číslo akreditovaného
vzdelávacieho programu KV

Environmentálna výchova vo vyučovacom procese

Číslo: 62/2010 - KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 CHARAKTERISTIKA OPS.....	7
2 ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA A NAŠA ŠKOLA.....	9
3 NÁVRHY NA VYUŽITIE ITV V ENVIRONMENTÁLNEJ VÝCHOVE V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ.....	13
3.1 Vyučovacie blok: Život lesa.....	13
3.1.1 Reflexia a vlastné návrhy.....	20
3.2 Vyučovacie blok: Putovanie chrobáčka Edka a jeho kamarátov.....	21
3.2.1 Reflexia a vlastné návrhy.....	31
ZÁVER	32
Zoznam príloh	34

ÚVOD

Každý človek je súčasťou prírody. V nej žije, cíti a vytrvalo čerpá všetky poklady nevyhnutné k svojmu životu. Uvedomiť si a oceniť dary Zeme by malo byť pre každého samozrejmosťou. Ved' ničiť prírodu znamená ničiť samých seba. Prebúdanie lásky k prírode a rozvíjanie environmentálneho povedomia ľudí je správny smer. Najlepšie je začať už u detí, aby sa pre ne stal priateľský prístup k prírode a životnému prostrediu samozrejmosťou. Podarí sa to len vtedy, keď do nášho úsilia dáme kúsok srdca a lásky.

*„Podaj mi ruku, ľudské mláďa,
krásou ťa prevediem,
aby si poznalo planétu šťastia –
kolísku svoju – ZEM.“*

V poslednej dobe sme svedkami mnohých výkrikov, upozornení a bitia na poplach a to nielen environmentalistov. Začíname si uvedomovať, že človek je priamym účastníkom prírodných spoločností, prírodných javov a nielen ich pozorovateľom. Uvedomujeme si, že sa nemôžeme uspokojiť iba s odstraňovaním negatívnych dôsledkov ľudskej nerozvážnosti, kedy bezhlavo si začal podmaňovať prírodu. Je potrebné hľadať príčinu týchto negatívnych dôsledkov, aby sme sa im vedeli vyhnúť. Na tejto ceste hľadania príčin je veľmi užitočné, aby človek našiel sám seba, zaoberal sa sám sebou v spojitosti s prostredím, v ktorom žije, v spojitosti s prírodou bohatou na mnohé spoločnosti.

Globálne environmentálne problémy sú odrazom lokálnych. K ich ovplyvneniu (v dobrom slova zmysle) môže prispieť škola prostredníctvom environmentálnej výchovy. Jej najdôležitejšou úlohou je rozvíjať „environmentálne cítenie“ žiaka tak, aby svojím správaním a konaním napomáhal trvalo udržateľnému rozvoju spoločnosti.

Rozhodujúcim činiteľom v environmentálnej výchove sú učitelia, ktorí svojimi kvalifikačnými predpokladmi a hlavne osobným príkladom umožňujú túto úlohu naplniť. Účinná realizácia environmentálnej výchovy na základných školách si vyžaduje komplexný prístup zo strany učiteľa. Pri realizácii environmentálnej výchovy vhodné je zaradiť aj také metódy, formy a prostriedky práce, ktoré rozvíjajú poznávacie schopnosti i sociálne zručnosti žiakov a súčasne prispievajú k pozitívnym emocionálnym zážitkom (napr. kvízy, súťaže, ekologické hry, situačné metódy, problémové vyučovanie, inscenačné metódy, brainstorming, terénne pozorovania a činnosti, atď.), ktoré umožňujú rozvíjať environmentálne myslenie žiakov, vnímať prírodu všetkými zmyslami a zároveň oživujú vyučovaciu hodinu. Práve na to je možné využiť netradičné prezentované formy environmentálnej výchovy. A k nim bezpochyby patrí aj integrované tematické vyučovanie.

Práca, ktorú predkladám sa zameriava na využitie prvkov integrovaného tematického vyučovania v environmentálnej výchove na prvom stupni ZŠ.

V prvej časti charakterizujem svoju OPS, v druhej časti práce opisujem environmentálnu výchovu na našej škole, konkrétne na Základnej škole v Sačurove, kde pracujem ako učiteľka viac ako 20 rokov.

V tretej časti sa v krátkosti zmieňujem o integrovanom tematickom vyučovaní a v poslednej časti podávam ďalšie návrhy integrovaného tematického vyučovania v environmentálnej výchove na prvom stupni ZŠ a súhrn výsledkov z realizácie návrhov v praxi, vo vlastnom výchovno-vzdelávacom procese.

Cieľom tejto práce je aspoň malou čiastkou prispieť k tvorbe takých výchovno-vzdelávacích metód, ktoré umožňujú hrovou formou vychovávať vnímavého, vzdelaného, tvorivého, psychicky a fyzicky zdatného jedinca.

1 CHARAKTERISTIKA OPS

Kontext a rámec

OPS je zasadená do základnej školy, konkrétne pre primárne vzdelávanie. Pre využitie OPS v praxi učitelia nepotrebujú žiadne špeciálne schopnosti. Predpokladá sa prístup na internet a práca s počítačom.

Špecifikácia cieľovej skupiny

OPS je určená pre kategóriu: učiteľ primárneho vzdelávania. Týka sa všetkých vzdelávacích oblastí na 1. stupni základnej školy.

OPS môže poslúžiť aj ako pomôcka pri kontinuálnom vzdelávaní.

Témy vhodného kontinuálneho vzdelávania sú:

- Environmentálna výchova vo vyučovacom procese.

Vymedzenia kompetencií pedagogických zamestnancov

- prejavuje záujem o integrované tematické vyučovanie
- vie pracovať s počítačom, interaktívnou tabuľou a projektorom.

OPS rozvíja u žiakov tieto kompetencie:

- kompetencie smerujúce k iniciatívnosti - vhodne zvolenými metódami motivovať žiakov k učeniu
- kompetencie čitateľskej zručnosti – vedieť sa orientovať v texte a vyhľadať konkrétne informácie
- kompetencie komunikatívne – vedieť prezentovať vlastný názor
- kompetencie riešiť problémy – získavať nové vedomosti a zručnosti prostredníctvom úloh zadaných učiteľom
- kompetencie smerujúce k pozornosti - sústrediť sa na počúvanie čítaného textu, na prijímanie nových informácií
- kompetencie smerujúce k tvorivosti – vedieť dokončiť príbeh, podať návrh na zlepšenie života v obci, vytvoriť spoločné výtvarné dielo.

Hlavný cieľ OPS

Hlavným cieľom osvedčenej pedagogickej skúsenosti je poukázať na to, ako sa dá učivo na 1. stupni základnej školy zatriktívniť žiakom – akými inovatívnymi a efektívnymi stratégiami a aktivitami vo vyučovaní. Ukazuje učiteľom možnosť, ako môžu žiakov zabezpečiť jednoduchými pomôckami a ako nenásilnou formou môžu u žiakov pestovať environmentálne čítanie.

Čiastkové ciele

- zvýšiť samostatnosť, aktivitu a záujem žiakov na vyučovaní,
- sprístupniť učivo environmentálneho charakteru netradičným spôsobom, viac zaraďovať rôzne metódy a formy do výchovno-vzdelávacieho procesu,
- vedieť uplatniť získané vedomosti ako súčasť všeobecného vzdelania v praxi každodenného života.

Významným prínosom využívania integrovaného tematického vyučovania je okrem iného aj:

- orientácia vzdelávania na žiaka, nie na učivo, či učiteľa,
- výmena skúseností z práce so spolužiakmi,
- demonštrácia vlastných postupov,
- práca bez zásahov učiteľa - menej stresu pri vypracovaní úloh,
- tímová práca rešpektujúca cudzí názor,
- medzipredmetové vzťahy,
- sebakontrola,
- sebahodnotenie.

Potrebné prostriedky a pomôcky - medzi potrebné pomôcky a prostriedky by som určite zaradila počítač, internet, písacie potreby, poznámkové bloky. Výhodou je aj interaktívna tabuľa a notebooky. Podrobne sú pomôcky vypísané pri každom vyučovacom bloku.

Účinná realizácia environmentálnej výchovy na základných školách si vyžaduje komplexný prístup zo strany učiteľa. Už v príprave na vyučovanie je potrebné stanoviť primerané a kontrolovateľné ciele pre každú tému učiva a urobiť optimálny výber metód a foriem práce. V jednotlivých tematických okruhoch vyučujúci musí rešpektovať primeranosť učiva, vyspelosť žiakov, aplikáciu najnovších poznatkov vedy.

2 ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA A NAŠA ŠKOLA

Žiaden človek nemôže stáť pomimo životného prostredia, pretože každý z nás je časťou prírodného sveta. Všetci sme závislí na životnom prostredí a naše životné prostredie závisí od nás. Naše prežitie a prežitie ďalších generácií je závislé na zdravom svete. Každý z nás si musí začať pripúšťať osobnú zodpovednosť za ochranu, a ak je to potrebné, aj za zlepšenie životného prostredia.

Aj my na našej škole akceptujeme najmä tieto tri základné princípy environmentálnej výchovy:

1. Učiť žiakov o životnom prostredí – získané vedomosti pomáhajú rozvíjať vnímavosť žiakov a uvedomovať si problémy životného prostredia miestneho, regionálneho, národného alebo globálneho charakteru a významu.
2. Vychovávať žiakov prostredníctvom životného prostredia – rozvíjať zručnosti žiakov, ktoré umožňujú riešiť problémy a rozhodovať na základe získaných skúseností zo životného prostredia školy a jej širšieho okolia.
3. Vychovávať žiakov pre životné prostredie – rozvíjať pozitívne hodnoty a postoje žiakov, viesť ich k priamej účasti na ochrane a zveľadovaní životného prostredia.

Vo výchovno-vzdelávacom procese uprednostňujeme priame pozorovanie prírody, krátkodobé i dlhodobé fenologické pozorovania rastlín a živočíchov. Volíme také metódy, formy a prostriedky práce, ktoré rozvíjajú poznávacie schopnosti i sociálne zručnosti žiakov a súčasne prispievajú k pozitívnym emocionálnym zážitkom (napr. hry, kvízy, súťaže atď.).

Veľkú pozornosť environmentálnej výchove venujeme aj z toho dôvodu, že naša dedina Sačurov leží v obzvlášť znečistenom prostredí v tzv. „trojuholníku smrti“ Strážske – Vranov – Humenné. Uvediem iba niektoré z aktivít a projektov, do ktorých sa žiaci našej školy zapájajú.

1. V triednom kolektíve sme si určili žiakov, ktorí sa počas celého školského roka starajú o šetrenie elektrickou energiou. Počas prestávok kontrolujú, aby zbytočne nesvietilo osvetlenie v triede, na chodbách, v šatniach ani vo WC.
2. Týždenná služba žiakov zodpovedá za činnosť triedy, pravidelné vetranie a šetrenie vodou.
3. V škole máme obrovské množstvo kvetov. Sú všade: na chodbách, v triedach, učebniach, kabinetoch i kanceláriách. Spríjemňujú nám život, skrášľujú prostredie. Na veľkých chodbách sme zriadili tri ostrovy zelene, kde sú naaranžované rôzne druhy izbových kvetín. O všetky tieto kvety sa starajú určení žiaci.
4. Pravidelne uskutočňujeme výstavky práve kvitnúcich rastlín: jarne kvietky, liečivé rastliny, buriny a pod. Takto nenásilnou formou vedieme žiakov k tomu, aby poznávali prírodu vo svojom najbližšom okolí, vedeli ju chrániť, rozumeli jej.
5. Veľmi nám záleží na tom, ako vyzerá naše okolie. Škola stojí uprostred dediny, kde sme pod drobnohľadom väčšiny obyvateľov. Snažíme sa, aby okolie školy prispievalo k estetizácii celej dediny. Pred školou máme niekoľko záhonov a skaliek, o ktoré sa pravidelne spolu so žiakmi staráme.

6. Školský areál ZŠ v Sačurove má najrozsiahlejší školský park v okrese Vranov nad Topľou. Porast je rôznorodý, prevládajú však ihličnany, ktoré produkujú kyslík do ovzdušia po celý rok. Školský park a školské arborétum sú obrovskou učebňou prírody, ktorý využívame počas celého roka, v každom ročnom období. Táto „učebňa“ slúži pre netypické vyučovanie v prírode, pre pobyt žiakov na čerstvom vzduchu. Jednotlivé triedy majú v školskom parku pridelené svoje úseky, o ktoré sa pravidelne starajú.
7. V zime v celom areáli školy rozmiestňujeme krmidlá pre vtáčiky a poverení žiaci sledujú, aby v krmidlách nič nechýbalo. Touto formou žiaci majú možnosť sledovať správanie sa vtáčikov, ale aj to, aké vtáčiky tu žijú, žiaci sa učia ich spoznávať.
8. V susednej obci – Sečovskej Polianke – je lesná škôlka, ktorú so žiakmi pravidelne navštevujeme. Tu žiaci majú možnosť sledovať ako sa obnovuje les, dozvedia sa, že potrvá aj niekoľko desiatok rokov, kým vyrastie nový mladý les. Deti obdivujú malé sadeničky listnatých i ihličnatých drevín. Najväčšiu radosť majú vtedy, keď spolu s lesnými robotníkmi vysadia niekoľko stromčekov.
9. Už niekoľko rokov so žiakmi 1. stupňa absolvujeme týždenné pobyty v Škole v prírode v Juskovej Voli, či v Tatranskej Lomnici, kde majú možnosť obdivovať prekrásnu tatranskú prírodu. Celé vyučovanie spočíva v alternatívnom vyučovaní, kde hlavnou témou prelínajúcou sa všetkými predmetmi je práve environmentálna výchova.
10. Na konci školského roka sa pravidelne zúčastňujeme na vlastivedných zájazdoch. Tieto sú zamerané na poznávanie kultúrnych pamiatok, ale hlavne na pobyt v prírode. Žiakov vodíme po náučných chodníkoch, ktoré žiakom poskytujú množstvo informácií o prírode, histórii a kultúrnych pamiatkach okolitej krajiny. Žiaci nielen poznajú kúsok našej vlasti, ale si aj dobre oddýchnu.
11. Okrem toho sa každoročne so žiakmi zúčastňujeme cvičení v prírode. Najnovšie sú to turistické chodníky v Slanských vrchoch – napr. Bučí laz v Juskovej Voli, či unikátna prírodná pamiatka Zapikan v Davidove. Žiaci určenú trasu prekonávajú plnením rôznych úloh z dopravnej, zdravotnej, topografickej prípravy, zopakujú si získané vedomosti z vlastivedy, či prírodovedy.
12. Denne prichádzame do styku s mnohými materiálmi, ktoré sú určené do odpadu. Aby toho odpadu bolo čo najmenej, každý rok sa zapájame do zberu druhotných surovín. Je to zber papiera, skla, či železného šrotu. Takýmto spôsobom získame peniaze, ktoré použijeme na nákup cien pre víťazov zberu, či ďalších zošitov, kancelárskych potrieb a pod. Takto sa tiež vyčistia domácnosti a hlavne trochu pomôžeme prírode. Žiaci však predovšetkým vedia, že jedna tona starého papiera ušetrí 17 stromov a že energia ušetrená z recyklácie jednej fľaše rozsvieti 100 W žiarovku na štyri hodiny.
13. Pred koncom školského roka sme zorganizovali súťaž vo využití odpadových materiálov. Nazvali sme ju Maxihračka. Súťaž mala obrovský ohlas. Zrazu sa vo vestibule školy objavili osobné i pretekárske autá, roboty, ba i maxibábika Barbie. Najväčšiu pochvalu získala a celú súťaž vyhrala ježibaba, ktorá sedela pod svojím domčekom na stračej nôžke. Do súťaže sa zapojili všetky triedy našej školy. Všetky hračky boli vyrobené iba z odpadových materiálov (škatule, tégly, plastové fľaše, škatule od mlieka, plechovky...).

14. Organický odpad v škole kompostujeme. Je ho dost' – či už z parku, z jedálne. V škole máme vytvorené veľké kompostovisko, o ktoré sa starajú na hodinách pestovateľských prác starší žiaci. Prínos je obrovský. Okrem toho, že nemáme skoro žiadny organický odpad, získame aj množstvo humusu na prihnojenie našich kvetov.
15. Na našej škole vydávame občasník Kvapka, do ktorého prispievajú svojimi prácami aj žiaci 1. stupňa. Niekoľko čísel tohto občasníka bolo zamerané na environmentálnu výchovu: Kvapka – o rastlinkách a zvieratkách, Kvapka – o šetrení energiou, s ktorým sme sa zúčastnili aj celoslovenskej súťaže triednych a školských časopisov v Starej Ľubovni.
16. V školskom roku 1998/1999 vedenie školy vypracovalo projekt na ochranu zdravia na našej škole. Dňa 1.6.1999 škola získala certifikát, ktorým sa zaradila do celoštátnej siete škôl podporujúcich zdravie. Každý žiak má v škole svoje hygienické vrecúško, každoročne organizujeme pre deti „Týždeň zdravej školy.“ Nebolo tomu ináč ani tohto roku. Počas prestávky žiaci cvičili „chodbový aerobik“, zúčastnili sa súťaže „Ovocná skrývačka“, či súťaže, ktorá trieda donesie najviac druhov ovocia a zeleniny. Vo vestibule školy, ale aj v triedach, každú jeseň robíme výstavku s názvom „Plody jesene“, i výstavku jesenných strašidiel, či výrobkov z ovocia a zeleniny, do ktorých prispeli svojimi výtvormi jednotlivé triedy.
17. V škole ešte stále udržiavame ľudové tradície. Pre Vianoce žiaci nacvičia program, s ktorým vystúpia vo Vianočnej akadémii, usporiadame výstavku k Vianociam (vianočný stromček, betlehem, ikebany či iné ozdoby k najkrajším sviatkom v roku), posledný deň pred vianočnými prázdninami máme na škole „živý“ Betlehem, pri ktorom znejú rôzne koledy a vianočné piesne. Pred Veľkou nocou je to obrovská výstava kraslíc. Žiakom žiaria oči pri rôznych technikách zdobenia. Prispievajú aj oni – prinášajú kraslice z domu, či ich sami vyzdobia na hodinách výtvarnej výchovy, či pracovného vyučovania. Jedno číslo nášho občasníka bolo venované práve veľkonočným sviatkom. Tento rok sme s pomocou pána kaplána a učiteľov náboženskej výchovy mali na škole „živú krížovú cestu“. Keďže vonku pršalo, namiesto školského parku sa krížová cesta presunula do priestorov školy. Zúčastnili sa jej nielen všetci žiaci školy a učители, ale aj ostatní zamestnanci školy, ba prišli aj mnohí rodičia. Jednotlivé zastavenia stvárnňovali žiaci, sprievodné slovo čítali učители. Obrad bol veľmi dojímavý. V škole máme aj výstavku ľudových tradícií – výšivky, remeselnícke náradie, či kroje z nášho regiónu. Takýmto spôsobom prispievame u žiakov nielen k udržiavaniu tradícií našich predkov, ale si takto zútulnime a skráslime prostredie v škole.
18. V každom ročníku máme svoj ročníkový projekt, ktorý každý rok realizujeme. Niektoré z nich sú zamerané aj na environmentálnu výchovu napr. Zdravá výživa (2. ročník), Môj rodný kraj (3. ročník).

Je to iba niekoľko z mnohých aktivít, ktoré na našej škole organizujeme. Aj z týchto aktivít možno postrehnúť, že škola má ozaj veľký záujem o dodržiavanie cieľov environmentálnej výchovy. Viac o aktivitách sa dozviete na stránke našej školy: <http://zssacurov.edupage.sk/>.

O jednej z alternatívnych spôsobov výučby – integrovanom tematickom vyučovaní som písala v 1. časti mojej OPS: Environmentálna výchova v integrovanom tematickom vyučovaní.

3 NÁVRHY NA VYUŽITIE ITV V ENVIRONMENTÁLNEJ VÝCHOVE V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ

3.1 Vyučovacie bloky: *Život lesa*

*„Svet okolo nás je plný nádherných prírodných javov,
nad ktorými žasne rozum a srdce pookreje – ak ich dokážeme vidieť.“
Albert Einstein*

Téma dňa: *Život lesa – neničte prírodu!*

Ročník: Tretí

Integrované predmety: Vlastiveda, prírodoveda, slovenský jazyk a sloh, pracovné vyučovanie, výtvarná výchova, matematika, hudobná výchova.

Ciele:

Kognitívne : Poznať a opísať prírodné spoločenstvo - les a jeho význam pre človeka. Rozvíjať logické myslenie, tvorivosť a súdržnosť. Zopakovať si vybrané slová, numeráciu do 10 000 a obec – služby, spoje a výrobu v obci.

Afektívne: Pozorne počúvať čítaný text. Vyjadriť svoj vzťah k obci, navrhnúť zmeny k lepšiemu. Dokončiť príbeh. Určiť, akí sme boli k sebe navzájom počas celého dňa, opísať svoje pocity a náladu.

Psychomotorické : Pantomimicky predviesť vybrané slovo z kartičky. Pomocou tangramu zložiť rôzne zvieratká. Zhotoviť strom s použitím odtlačkov rúk a dotvoriť ho nazbieranými prírodnými materiálmi.

Metódy a formy: Rozhovor, samostatná práca, skupinová práca, tvorivé cvičenie, dramatizácia, didaktická hra, pantomíma, problémová úloha.

Pomôcky: Klbko ľanového špagátu, prírodný materiál (kamienky, suchá tráva, listy), farebný papier, nožnice, výkres, farbičky, farby, štetec, obálky s rozstrihanou vetou, kartičky s vybranými slovami, farebné geometrické tvary, tangram, fláša.

Program dňa

1. Ranná komunita

Sedíme v kruhu, držíme sa za ruky a rozprávame o tom, čo nás trápi, znepokojuje, z čoho máme strach. Na strane druhej – čo nás teší, upokojuje, čo nás vie rozveseliť, rozosmiať.

Motivačný rozhovor: Rozprávame sa na tému: Čo všetko v prírode s čím súvisí.

Každé dieťa nakreslí na výkres jednu časť prírody (niečo, čo si vymyslí, že do prírody patrí).

2. Súvislosti – pavučina

Posadíme sa do kruhu, obrázky si deti dajú na zem pred seba. Od ktorejkoľvek súčasti prírody začíname z kľbka ľanového špagátu odvíjať súvislosti. Napr. – špagátu sa chytil strom (dieťa, ktoré ho má pred sebou), pod stromom je mravenisko, v ktorom žijú mravce (pripojí sa dieťa, ktoré nakreslilo mravca), mravec je potravou pre vtáčatka... Pokračujeme tak, aby sa uplatnili všetky obrázky, ktoré deti nakreslili (hory, lúka, pes, slnko a pod.). Postupne sa nám vytvorí spleť špagátu – **pavučina** – ktorá je veľmi jednoduchým a pre deti zrozumiteľným symbolom spojitosti a súvislostí spojenia prírody – zvierat – človeka.

Stále sa ešte držíme v pavučine, keď tu prichádza človek (je to vedúci hry). On svojou netolerantnosťou postaví továrne (znečisťuje prostredie). Teraz začnú deti hľadať súvislosti – továrne znečistili vzduch, vodu, pôdu. Začali hynúť rastliny, zvieratá nemali dostatok potravy, zahynuli i živočíchy...

Deti, ktoré držia už uhynutú časť prírody, sa postupne pavučiny púšťajú, hra však pokračuje. Človek sa nakoniec poobzerá – a ostáva sám. Zostali mu už iba holé skaly, zamorené rieky a páliace slnko. Čo s ním bude?

Na túto otázku necháme čo najviac rozprávať deti – ony samy nachádzajú čas a miesta, kde sa stala najväčšia chyba, hľadajú možné riešenia. Čaká nás niečo podobné? Čo musíme urobiť, aby sme nezničili sami seba?

Nakreslite obe možnosti – zaniknutý, zachránený svet. Práce vyhodnotíme, pochválime, dáme na výstavku.

3. Ako to vyzerá v našej obci

Žiaci sa rozdelia do 4 skupín. Každá skupina dostane kartu s úlohami, ktoré bude riešiť. Úlohy sú zamerané na tvorivosť.

Prvá skupina: SLUŽBY V OBCI

Matematická úloha: Za opravu dámskych topánok mamička zaplatila 8 EUR, za opravu pánskych topánok 3-krát viac. Koľko zaplatila mamička spolu?

Slovenský jazyk: Dopln' do viet vhodné prídavné meno:

Do autoservisu priviezli auto. Kaderníčka učesala mamičke účes. Do hodinárstva priviezli hodinky. Ujo sklenár nám zasklil okno. Z opravovne obuvi sme priniesli topánky. Vymyslite, aké jedlá sa dajú pripraviť v reštaurácii.

Sloh: Rozbité okno (Príbeh).

Otázky k téme: Ktoré služby máme a ktoré nemáme v obci? Do ktorej opravovne odnesiete pokazený magnetofón, zips? Aké služby poskytuje hotel? Kde je najbližšia opravovňa áut a čerpacia stanica?

Druhá skupina: OBCHODNÁ SIEŤ

Matematická úloha: Janka kupovala v drogérii sprchové gély a šampóny za 30 EUR, parfum bol 2-krát drahší. Koľko zaplatila spolu? Zostalo jej niečo zo 100 EUR?

Slovenský jazyk: Napíšte 5 druhov potravín, mäsových výrobkov, ovocia, zeleniny. Napísané podstatné mená roztried'te podľa rodov.

Sloh: Moja pomoc pri nakupovaní.

Otázky k téme: Aké obchody sú v našej obci? Čo sa v nich predáva? Kam chodia obyvatelia na väčšie nákupy? Čo je nákupné stredisko? Na čo slúžia výklady obchodov? Kde je tržnica a čo sa tam predáva?

Tretia skupina: VÝROBA V OBCI

Matematická úloha: V družstve nadoja priemerne od 1 kravy 14 litrov mlieka denne. Koľko litrov nadoja za 7 dní?

Slovenský jazyk: Napíšte, aké sú zvieratá: teliatko -, kravička -, prasiatko -, koník -, psík -

Sloh: Rozprávanie o kravičke Strakuši.

Otázky k téme: Aké výrobné zariadenia sú v našej obci? Ktoré hospodárske zvieratá chovajú naši poľnohospodári? Ktoré suroviny z družstva prichádzajú na spracovanie do priemyselných závodov? Ako závody znečisťujú životné prostredie?

Štvrtá skupina: SPOJE V OBCI

Matematická úloha: Montér potreboval na zapojenie televízora 15 m kábla, na zapojenie rozhlasu 3-krát viac kábla. Koľko metrov kábla potreboval spolu?

Slovenský jazyk: Roztried'te podstatné mená na všeobecné a vlastné: telefón, pošta, anténa, Martin, Košice, Slovák, satelit, schránka, Kamzík, telefax, vysielacia, obálka, list.

Sloh: Zostavte telegram s veselou a smutnou správou.

Otázky k téme: Aké služby poskytuje pošta? Napíšte svoju adresu a PSČ. Čo všetko sa deje s poštovou zásielkou? Aká farba je symbolom pošty? Kto kedysi dodával poštu? Načo slúži telefón? Odkiaľ sa dozvieme predpoveď počasia?

- Vyhodnotenie prác v skupinách, čítanie úloh.

4. Problémová úloha

„Keby som sa stal(a) na chvíľu starostom našej dediny...“

Žiaci samostatne píšú, čo sa im páči, čo nie, čo by zmenili v obci.

Čítanie prác, vyhodnotenie.

5. Relaxácia

Deti ležia na koberci, hrá relaxačná hudba. Učiteľka im rozpráva príbeh (Kovárová, 1997).

LESNÝ SÚD

„Janko ušiel zo školy a šiel do prírody. Uvidel brezu a pomyslel si: „Brezulienka, mám riedke vlasy, zle mi rastú a ty máš dobrú vodu.“ Narezal brezu, uviazal hrnček o ňu.

Medzitým zbadal motýľa, začal ho naháňať a zlomil mu krídelko. „Nič to, veď žije iba jedno leto. Či zomrie o mesiac skôr, alebo neskôr.“ Aj hlad sa hlásil. Vytiahol si desiatu a papiere odhodil do studničky. Zmyslel si, že bude generál a kvety vojsko. Dupotal po nich a bol víťazom. Po takej náročnej práci sa unavil a zaspal. A tu sa začína jeho sen.

Do lesa prichádza lesný duch a škriatkovia. K lesnému duchu sa prišiel na chlapca žalovať motýľ. „Ten samopašník mi krídlo zlomil.“ Prvý škriatok zbadá znečistenú studničku. Druhý odtrhnutú hlávku z margarátky. Tretí polámaný zvonček. A kvety sa žalujú duchovi lesa. Duch sa rmúti, hnevá. „Dost' bolo bolesti,“ povie, „treba súdiť toho chlapca.“ A už chlapca

privádzajú lesní škriatkovia hovoriac: „V našom lese, v našom háji, nebudeš spať ako v raji. Nebudeš tu robiť bôle, kvety ničiť v našej hore.“

A začne sa súd. „Život sme ti, chlapče, nedali, ani ti ho nevezmeme. Ale všetko zlé musíš odčiniť! Ale ak neodstrániš krutosť, ktorú si spôsobil, nech ťa stihnú všetky bôle, ktoré si spôsobil!“

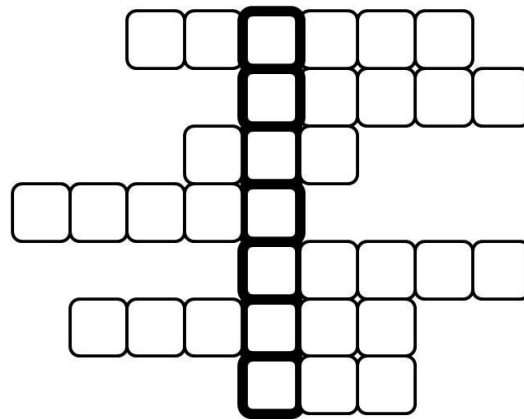
Janko sa zobúdzá zo sna a uteká k briezke. Zviaže ju lykom, natrie voskom. „Už, brezička, nevyschneš!“ Motýlika natrie hojivou mastičkou, studničku vyčistí, kvietky poleje. Keď prácu dokončí, zvolá: „Nech žije príroda, nech žije les!“

- Nasleduje rozhovor o príbehu.

6. Tajnička

Na tabuli máme tajničku (Obrázok 1), ktorú treba vylúštiť. Ak ju správne vylúštite, dostanete dokončenie hesla, ktorým sa riadime dnešný deň. „Prírodu vždy „

1. mačka loví (skokom)
2. časť tela mačky (chvost)
3. hmyzožravec (krt)
4. dýchanie mačky umožňujú (pl'úca)
5. mačka má na hlave (ňufák)
6. mláďatá krta sú veľké ako (fazul'a)
7. pichľavé zvieratko (jež)

Obrázok 1 Tajnička

Prameň: vlastný návrh

7. Doktor Jajbolíto (skupinová práca)

Do lesa prišiel doktor Jajbolíto. Nie na rekreáciu, ale pomôcť zvieratkám. Ochoreli totiž všetky zvieratká z vybraných slov.

- Ktoré zvieratká ochoreli? Vypíšte!
- Najväčšie starosti mal o zvieratko, ktoré nájdete, ak vetu napíšete správne: Malý ušatý vír zazrel vzdušný vír z lístia.

8. Skladačka (skupinová práca – súťaživé cvičenie)

Každá skupina dostane obálku s piatimi na slabiky rozstrihanými vybranými slovami. Úlohou skupín je čo najrýchlejšie vybrané slová poskladať.

9. Slabiková skrývačka (súťaživé cvičenie v skupinách)

Pozorujte prvé a posledné slabiky viet. Každá z nich skrýva jedného živočícha.

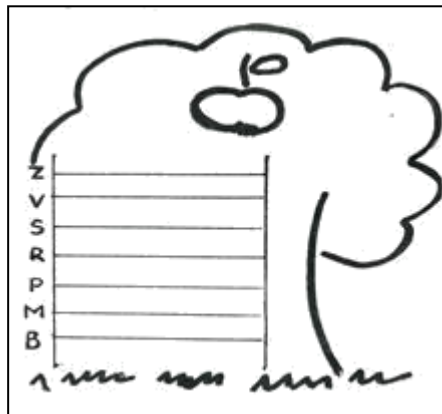
- Najvyšší strom je u nás lipa, tis alebo borovica? (bobor)
- Nestretávajú sa hory s horami, ale ľudia s ľuďmi. (rys)

- Povzdychli sme si: „Krásne to pierko, ale nedostupné.“ (netopier)
- Často-krát sa ukazuje, že pravda nielen ukazuje správnu cestu, ale aj zabolí. (daniel)
- Jano je leňoch, preto nedosahuje dobré výsledky. (jelen)
- Často-krát sú dobré správy draho zaplatené. (vydra)
- Kúpili sme peknú látku na šaty a kabát. (kuna)

Vyhodnotenie súťaživých cvičení.

10. Rebrík (skupinová práca)

Úlohou každého žiaka v skupine je napísať dve vybrané slová po obojakej spoluhláske, ktorá je napísaná na šteblíku rebríka (Obrázok 2), až potom môže pokračovať ďalší žiak. Skupina, ktorá dokončí prácu ako prvá, si za odmenu zoberie zázračné jablíčko.

Obrázok 2 Rebrík

Prameň: vlastný návrh

11. Pantomíma

Žiaci sedia v kruhu. Každý z nich si vytiahne kartičku s vybraným slovom a predvedie ho. Úlohou ostatných žiakov je predvedené vybrané slovo uhádnuť. Vystriedajú sa všetci žiaci.

12. Príklady kukučky – Kukulienky

Jedno krásne ráno letela nad lesom kukučka – Kukulienka. Bola to zvláštna kukučka, ktorá nekukala iba tak. Ona rada kukala hodiny, ale aj všetky zaujímavé príklady.

Aby sa nám veselšie počítalo, zaspievame si: „Kukulienka, kde si bola...“

a) Prvý príklad zakukala (vypíšte slovom – Obrázok 3)

o _____ na _____

Obrázok 3 Hodiny 1

Prameň: vlastný návrh

Zajko Chrumkáčik má 12 rokov. Vlk Samo je o 28 rokov starší ako zajko, ale o 6 rokov mladší, ako maco Brumkáčik. Koľko rokov má vlk Samo? Koľko rokov má maco Brumkáčik? Koľko rokov majú zvieratká spolu?

b) Druhý príklad zakukala (Obrázok 4)

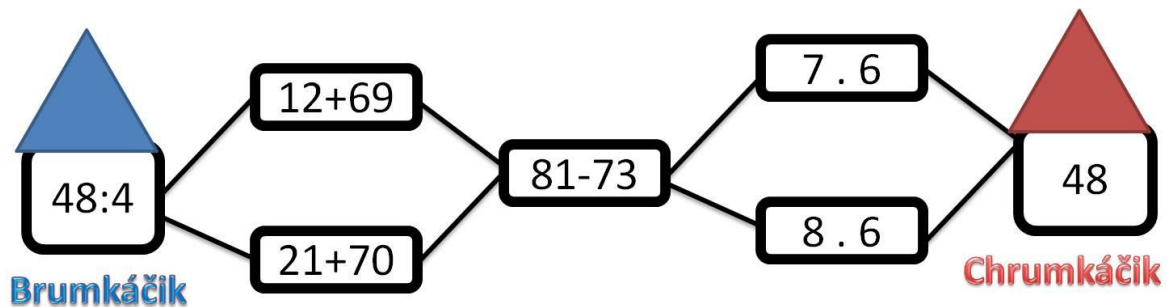
o _____

Obrázok 4 Hodiny 2

Prameň: vlastný návrh

Maco Brumkáčik sa vybral na návštevu k zajkovi Chrumkáčikovi.

- Nájdi cestu z domčeka Brumkáčika k Chrumkáčikovi. Domčeky a cestu vyznač farebne (Obrázok 5).
- Sčítaj dvojnásobky výsledkov nevyfarbených obdĺžnikov a súčet zapíš do prvého trojuholníka.
- Sčítaj všetky číslice rádu jednotiek. Ich súčet zapíš do druhého trojuholníka.
- Nájdi aspoň 2 čísla, ktorými môžeš tento súčet deliť bezo zvyšku.

Obrázok 5 Cesta

Prameň: vlastný návrh

c) Tretí príklad zakukala (Obrázok 6)

o _____

Obrázok 6 Hodiny 3

Prameň: vlastný návrh

USPORIADAJ! Pracujeme v skupinách. Každá skupina dostane 4 kruhy – červený, žltý, modrý a zelený; 4 štvorce, 4 obdĺžniky, 4 trojuholníky v tých istých farbách. Úlohou žiakov je zostaviť magický štvorec, v ktorom by sa v stĺpci a v riadku neopakoval ani tvar, ani farba.

d) Štvrtý príklad zakukala (Obrázok 7)

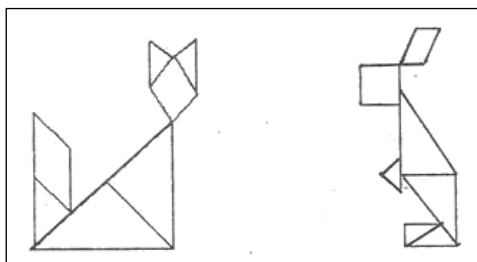

o _____

Obrázok 7 Hodiny 4

Prameň: vlastný návrh

POSKLADAJ! Opäť sa pracuje v skupinách so známou čínskou hrou TANGRAM (Obrázok 8). Žiaci majú čo najrýchlejšie poskladať: zajaca, mačku, iné zvieratko podľa vlastnej fantázie a predstavivosti (už nie na rýchlosť).

Obrázok 8 Tangram

Prameň: vlastný návrh

13. Míting na záchranu lesa

Poslednýkrát zakukala Kukulienka, keď zvolávala všetky zvieratká a rastlinky, ktoré žijú v lese na poradu.

Lesné rastlinky a lesné zvieratká sa dohodli, že sa už nebudú len tak nečinne pozerat' na návštevníkov, ktorí svojim správaním sa lesu škodia, ale im otvorene povedia, čo si o ich správaní a činoch myslia. Dohodli sa, že pred budovou obecného úradu usporiadajú verejnú schôdzu. No tejto schôdze sa zúčastní iba jeden zástupca z každého druhu zvierat či rastlín.

Celú organizáciu tohto protestného zhromaždenia si zoberie na starosť lesník.

Svoje požiadavky spísali na listinu, ktorú rastliny zaslali na každú školu. Zvieratká uverejnili inzerát v miestnych novinách a vtáčiky poslali aj telegramy na príslušné štátne orgány a žiadali o nápravu.

Míting sa začína o 15 minút, za ten čas sa rozdelíte do 3 skupín: rastliny, zvieratká, vtáčiky; môžete si pripraviť rekvizity, spoločne napísať petíciu, inzerát a telegram.

Rozumeli ste všetkému? Chcete sa niečo spýtať...?

- Hranie rolí
- Vyhodnotenie

14. Výtvarno-technická aktivita: STROM

Na stene je pripnutý veľký biely papier. Na papieri utvorte strom z farebných odtlačkov svojich dlaní alebo z obkreslených rúk.

- Napíšte do dlaní čo najviac stromov listnatých (dievčatá) a ihličnatých (chlapci).
- Dotvorte kompozíciu – napr. kolážou – obyvatelia stromu (hmyz, vtáci, drobné živočíchy...)
- Dolepovanie prírodných materiálov (suché lístie, spadnuté vetvičky...)
- Pod strom na zem – kamienky, lístie, machy, suchá tráva...

15. Posolstvo vo fľaši

Na jeden hárok papiera žiaci napíšu odkazy, posolstvá, pocity a myšlienky.

- Spoločné čítanie.
- Posolstvo sa uloží do fľaše a „zahrabe“ k stromu. Možno ho niekto nájde o rok, o dva, neskôr?

Záver dňa

Záverečná komunita:

Ako sa vám dnes pracovalo? Boli ste so sebou spokojní? Akí ste boli k sebe navzájom (v skupine, v triede)?

3.1.1 Reflexia a vlastné návrhy

Ranná komunita je pre mňa ako učiteľku veľmi pozitívna, lebo sa pri nej vhodnými otázkami dozviem, akú náladu majú deti, čo ktorého z nich trápi, čo ich rozveselilo atď.

Veľmi sa im páčila pavučina – všetky súvislosti čo s čím súvisí. Obrázky, ktoré pri nej žiaci nakreslili a používali, sme potom dali na výstavku. Tam sme umiestnili aj všetky žiacke slohové práce, ktoré počas celého dňa napísali.

Keďže skupinová práca v úlohe Ako to vyzerá v našej obci a problémová úloha sa týka slohových prác, treba žiakom poskytnúť viac času, aby si všetko dobre premysleli a potom aj zapísali. Odporúčam ešte kontrolu napísaného textu inými žiakmi v skupine, aby sa predišlo mnohým gramatickým chybám.

Deti majú veľmi rady súťaživé cvičenia a úlohy typu tajničiek a hlavolamov. Všetky deti sa do týchto úloh aktívne zapájali, čo ma veľmi tešilo. Bez problémov vyriešili aj matematické úlohy a poskladali zvieratká z tangramu.

V závere dňa sme si z prinesených materiálov vytvorili originálny strom. Práca deti veľmi bavila, použili pritom rôznu techniku: maľbu, odtlačanie, koláž. Nebolo pritom veľmi treba deťom pomáhať, lebo to bola práca dosť jednoduchá. Tvorivosťou

a kreativitou si vytvorili pekný strom, ktorý zdobí našu triedu počas celého roka. A pod strom uschovali posolstvo vo fľaši, ktoré si prečítali až na konci školského roka.

3.2 Vyučovaci blok: PUTOVANIE CHROBÁČIKA EDKA A JEHO KAMARÁTOV

„Voňavé kvety sú naše sestry.

Jeleň, kôň, osol – sú naši bratia.

Skalnaté hrebene, šťavy lúk, teplo poníkovho tela

i človek – všetci patria do tej istej rodiny.“

Indiánsky náčelník Seattle

Téma dňa: *Putovanie chrobáčka Edka a jeho kamarátov po Slovensku*

(Liečivé rastliny, chránené rastliny a živočíchy)

Ročník: Štvrtý

Integrované predmety: Vlastiveda, prírodoveda, slovenský jazyk, matematika, výtvarná výchova.

Ciele:

Kognitívne: Precvičovať vlastivedné pojmy: mapa, smerová ružica, značky na mape, výškové stupne. Pomenovať chránené rastliny a živočíchy, liečivé rastliny, poznať ich význam. Zopakovať slová, slabiky, písanie i –y v slovách, dopĺňanie chýbajúcich hlások; numeráciu – sčítanie, odčítanie, násobenie; slovné úlohy. Povedať vlastnými slovami obsah prečítaného textu.

Afektívne: Diskutovať a navrhnúť riešenie ekologických problémov.

Psychomotorické: Využiť vlastnú fantáziu vo výtvarnej výchove na tému: Slovensko – naša vlasť, ktorú máme chrániť a zveľad'ovať.

Metódy a formy: Rozhovor, skupinová práca, súťaživé cvičenie, samostatná práca, didaktická hra, ekohra, tvorivé cvičenie.

Pomôcky: Vlastivedná mapa Slovenska, obrázky a pohľadnice miest, pracovné listy, výkres, farby, sušené listy a kvety liečivých rastlín, obrázky liečivých rastlín, obraz chrobáčka Edka.

Program dňa

1. Ranná komunita

Sedíme v kruhu a držíme sa za ruky. *Ako sa dnes cítite? Čo ste zažili včera alebo dnes cestou do školy? Na koho alebo na čo ste sa tešili? Ako sa cítite?* - rozhovor.

Učiteľka oboznámi žiakov s úlohami, ktoré na nich čakajú. Budú putovať po našej vlasti, pritom zažijú veľa dobrodružstiev, nezabudnú ani na naše hlavné mesto a veľhory Tatry. Sprevádzať ich bude chrobáček Edko a jeho kamaráti.

2. Edko a jeho kamaráti

Deti, poznáte chrobáčka Edka?

Učiteľka im ukáže obraz (Príloha 1).

Je to taký malý šibal z Lúky žltých kvetov. Stále čosi vyvádza so svojimi priateľmi. A že ich má veľa... Skúste ich porátať s nami – múdry motýlik Jakub, šikovný komárik Gabko, usilovná lienka Renáta a jeho kamarátom je aj stále mrzutý čmeliak Igor. A viete, čo robí teraz? Do zápisníčka si zakresľuje rastlinky, ktoré rastú na Lúke žltých kvetov, opisuje každé zvieratko, ktoré zazrie na blízkej čistinke. Jednoducho, je to taký malý prírodovedec.

Okrem svojho okolia nič nepoznal a preto sa rozhodol, že pôjde na cesty. Kam? Predsa po Slovensku. Pýtate sa, prečo po Slovensku? Edko to vie a z nasledujúcej hádanky sa to dozviete aj vy...

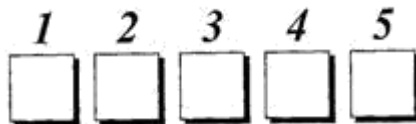
Učiteľka rozdá žiakom pracovné listy s tajničkou a oni samostatne riešia (Príloha 2).

- Vyhodnotenie samostatnej práce.

3. Mapa – zmenšený obraz krajiny

Chrobáček Edko sa na cestu dobre pripravil. Do batôžka si zbalil mapu Slovenska. Takú, akú máme i my tu v triede, ale oveľa menšiu. Deti, viete, čo je to mapa? (Deti odpovedajú – zmenšený obraz krajiny).

Aj keď je mapa veľmi podrobná, musíte sa vedieť na nej zorientovať. Chrobáček Edko sa naučil všetky mapové, a preto vedel, kde je hrad, mesto aj priehrada. Riešenie hádanky dostanete, ak správne doplníte nasledujúce vety. Písmenko pri správnej odpovedi zapíšete podľa čísla do príslušného políčka, ktoré sa nachádza na tabuli (Obrázok 9).

Obrázok 9 Hádanka

Prameň: vlastný návrh

1. Zelenou farbou sa na mapách označujú zvyčajne: V) vysočiny
Z) nížiny
A) rieky
2. Žltá, svetlohnedá a tmavohnedá farba sa na mapách používa pre:
N) vysočiny
O) nížiny
P) rieky, jazerá, vodné nádrže a moria
3. Žltou farbou sú na mapách zakreslené: A) najnižšie časti pohorí
B) stredné časti pohorí
C) najvyššie časti pohorí
4. Tmavohnedou farbou sú na mapách zakreslené:

I) najnižšie časti pohorí

J) stredne vysoké časti pohorí

K) najvyššie časti pohorí

5. Modrá farba sa na mapách používa na zakreslenie:

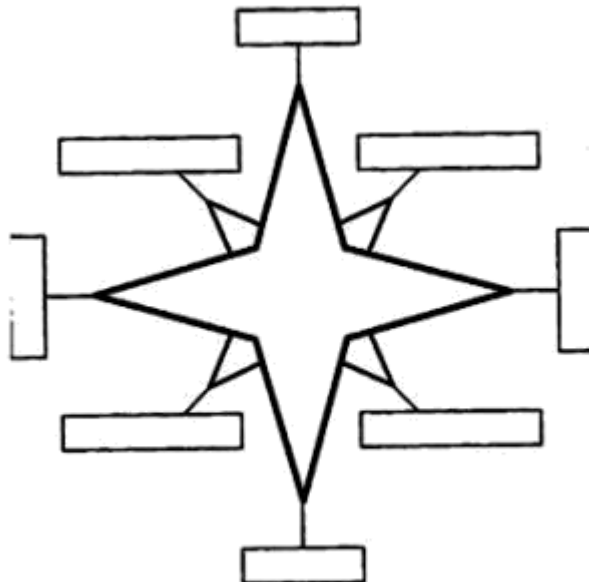
Y) morí, riek, jazier, vodných nádrží

A) morí, riek, jazier, nížin

C) riek a jazier

4. Kompas

Edko si okrem mapy nachystal aj kompas, aby vedel, kde je sever, juh, východ i západ. Poznáte aj vy hlavné a vedľajšie svetové strany? Zapíšte ich do smerovej ružice, ktorá je na tabuli (Obrázok 10).

Obrázok 10 Smerová ružica

Prameň: vlastný návrh

5. Slovensko a jeho susedia

Učiteľka rozdá žiakom pracovné listy (Príloha 3). Úlohou žiakov je vymalovať modrou farbičkou územie Slovenska a červenou územia našich susedov (aj ich pomenovať).

6. Relaxácia

Konečne sa Edko s kamarátmi pobrali. Putovali horami-dolami, až celkom ustatí si ľahli pod košatý strom a odpočívali.

Žiaci si ľahnú na koberec, hrá relaxačná hudba, učiteľka im rozpráva príbeh, ktorý jej „porozprával“ Edko (Salvová, 1997).

NA VYSOKEJ HOLI

„Za rána, keď slnko ešte len vychádzalo spoza obzoru, vyšli sme z hustého smrekového lesa, v ktorom výnimočne rástla aj limba. Prešli sme lúkou a dostali sme sa na úzky kamenistý chodník. Smerom nahor stromy stále ubúdali. Nahrádzala ich nižšia, voňavá kosodrevina. Na vysokohorských lúkach sme videli huňaté hviezdy plesnivcov, nežné kalíšky enciánov, voňavé kvety ľalií či cíperia. Čím sme šli vyššie, objavovali sa pred nami skaly, na ktorých rástol mach a lišajníky. Nad nimi sa mihol tieň orla skalného. Na vysokej holi sa pásla črieda kamzíkov. Niekedy bolo počuť hvizd zvedavého svišťa, videli sme aj ryša, stádo jeleňov a plachých laní.

Unavení a šťastní sme zostali stáť na vrcholci vysokého pohoria. Pred nami sa všetko rozplývalo v poludňajšom opare a kúpalo sa v modravej hmle, ktorá je príslubom jasného, slnečného dňa. Hmla postupne ustúpila a v celej kráse sme videli vedľa seba ozrutánske vrchy a panorámu skalnatých štítov, zaliatych letným slnkom. Pod vysokou poľanou sa rozkladali malebné doliny s tečúcimi bystrinami. Bol to veľkolepý výhľad.

Pri zostupe z vysokej hole sme počuli pieseň drozda. Znela tak tenko a blízko nás, akoby vtáčik letel nad našimi hlavami od vetvy k vetve, od stromu k stromu. Čím viac sme sa blížili k poľam, tým les viac presvital a prežarovali ho slnečné lúče – akoby sa oči nebies do neho pozerali. Keď sme úplne vyšli von, pred nami sa rozprestierali poľa s dozrievajúcim obilím. Len špičky klasov, ktoré sa vo vánku jemne vlnili, boli zasiahnuté purpurovočerveným odrazom zapadajúceho slnka. Lúky za poľami už boli v tieni, lebo slnko pomaly zapadalo za vysoké vrchy. Zostali sme v údive dlho stáť uchvátení kúzlom hry svetiel a tieňov.“

Otázky:

Viete, ktoré pohorie Edko s kamarátmi navštívili?

Poznáte najvzácnejší ihličnatý strom?

Poznáte najvzácnejší vysokohorský kvet?

Vymenujte niektoré chránené rastliny.

Vymenujte niektoré chránené živočíchy, ktoré žijú v pásme hôľ a skál.

Poznáte rastliny, ktoré vydržia najkrutejší mráz? (Rastú len tam, kde je čistý vzduch.)

Prečo sú už spomínané rastliny a živočíchy chránené?

Ako sa volá chránené územie v Tatrách?

Koľko národných parkov je na Slovensku? Vymenujte ich.

Koľko výškových stupňov máme na Slovensku? Vymenujte ich.

Úloha (skupinová práca): Priradte správne názvy k chráneným druhom rastlín na obrázku (Príloha 4, úloha 1).

7. Čo rastie v lese (skupinová práca)

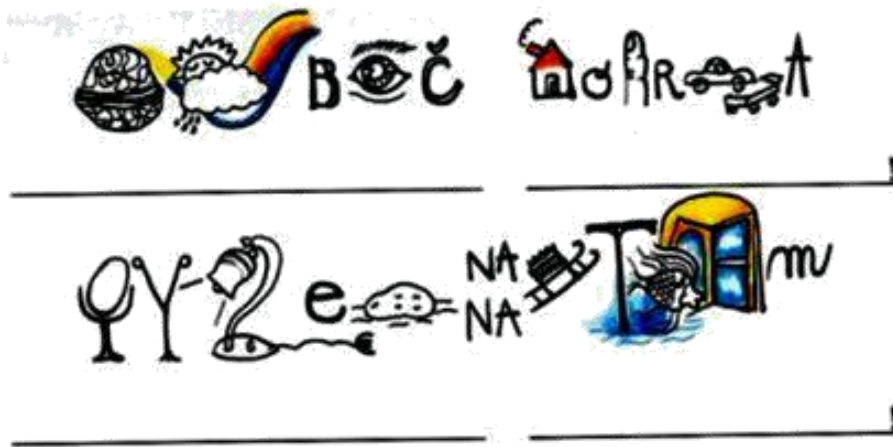
Edko si na potulkách lesom všimol, že v ňom nerastú iba stromy. Pod ich korunami sú ukryté kry aj byliny, ktoré prírodovedci pomenovali dvoma slovami. Stačí, ak do políčok zapíšete každé štvrté písmenko a dozviete sa to aj vy (Príloha 4, úloha 2).

8. Edkove poznámky

Edko si zapisoval poznámky veľmi rýchlo, ale niekedy nepozorne. Povedzte, čo je v jeho poznámkach nesprávne a opravte ho.

12. Zašifrovaný odkaz

Na tom veľkom strome našli kamaráti zašifrovaný odkaz (Obrázok 12). Aby mohli pokračovať ďalej, museli ho rozlúštiť. Pomôžete im?

Obrázok 12 Zašifrovaný odkaz

Prameň: Kesselová, 1999

13. Písmenkový rebrík

Aby mohli vyliezť na strom, potrebovali rebrík. Ale odkiaľ ho vziať?

Vyberte si ľubovoľnú hlásku. Na zvolené začiatkové písmeno vymýšľajte slová tak, aby každé slovo v nasledujúcom riadku bolo o jedno písmeno dlhšie než v predchádzajúcom riadku. Napr.

my	ja
mak	---
mača	----
medík	-----
medveď	-----
medovník	-----
medvedica	-----
mikrovltnka	jedináčik

14. Jeden a viac

Hore na strome ich čakala ešte jedna úloha.

Jeden a viac

jedna vlna – viac _____

jedna srna – viac _____

jedna blcha – viac _____

jedno srdce – viac _____

jedna vrba – viac _____

Veľký a malý

veľký vlk a malý _____

vysoký vrch a nízky _____

vysoký stĺp a nízky _____

dlhý krk a krátky _____

dlhý chl p a krátky _____

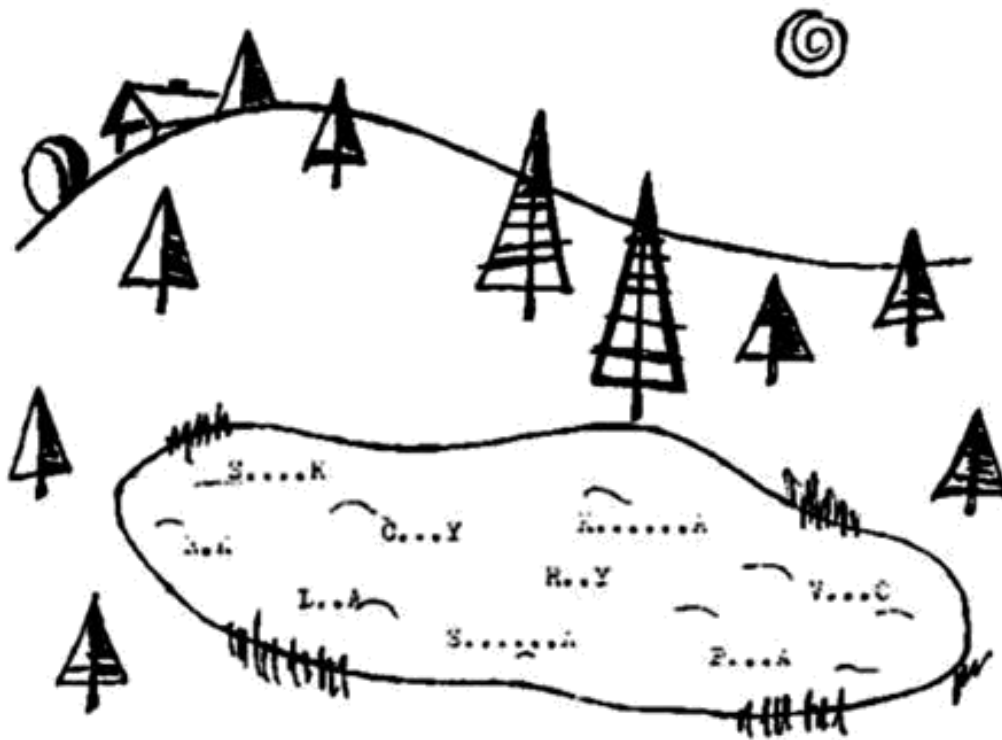
15. Tatranské plesá

Po potulkách Tatrami Edko s kamarátmi neobišiel ani plesá.

Žiaci vymenujú, ktoré plesá poznajú. Medzitým si prezerajú obrázky a pohľadnice Tatier.

Bolo krásne počasie, vybrali sa k jednému z mnohých plies. Pleso bolo nádherné. Vzduch čistý a svieži, hladina sa trblietala v lúčoch slnka. Kamaráti neodolali a už boli vo vode. Ako tak plávali, narážali do množstva rôznych vecí, ktoré sa ukrývali pod hladinou. Nelenili a rozhodli sa vyčistiť pleso od tých harabúrd. Vyťahovali z vody predmet za predmetom.

Učiteľka odkryje tabuľu s nákresom plesa a číta hádanky – vecí, ktorých mená deti doplňujú do obrázku plesa (Obrázok 13).

Obrázok 13 Tatranské plesá

Prameň: vlastný návrh

1. Elektrický spotrebič, na ktorom sa varí. 2. Nádoba na nosenie vody. 3. Živočích s plutvami. 4. Kruhovú časť bicykla. 5. Vodný živočích s klepetami. 6. Druh nábytku na sedenie. 7. Gumová obuv. 8. Obal z paštéty. 9. Zimné športové náradie. 10. Ochranný obal z oleja. (SPORÁK, VEDRO, RYBY, KOLESO, RAK, STOLIČKA, ČIŽMY, KONZERVA, LYŽA, FĽAŠA.)

Tvorivé úlohy: Napíšte predmety, ktoré do jazera nepatria! Čo do plesa patrilo? Dokončite príbeh! Skúste vymenovať ďalšie živočích (rastliny), ktoré boli vo vode.

16. Odvoz odpadu

Aby všetko to haraburdie, ktoré nazbierali po potulkách tatranskou prírodou mohli odviezť, požičali si naši kamaráti nákladné autá. Všetko železo zaviezli do zberných surovín.

- a) Edko s lienkou Renátou vyštartovali o 8.45 hod. Motýlik Jakub s komárikom Gabkom o 9.58 hod. Teraz je na hodinách 10.33 hod. Ako dlho sú obe autá v pohybe? Kto z nich išiel väčšou rýchlosťou, ak dorazili do zberných surovín naraz?
- b) Spotreba nafty v Edkovom aute je 15 litrov na 100 km, Jakubovom 18 litrov na 100 km. Akú dlhú trať prejdú obe autá, ak je v nádrži Edka 60 litrov a v aute Jakuba 45 litrov nafty?
- c) Náklad na oboch autách má spolu hmotnosť 1980 kg. Jakub ale vezie o 580 kg ťažší náklad. Koľko kg váži Edkov náklad a koľko kg vezie Jakub? Koľko kg železa odviezli spolu do zberných surovín?
- d) Jeden kg železa stojí 3 EUR. Koľko EUR získali spolu?

17. Návšteva Bratislavy

Za utržené peniaze sa rozhodli naši kamaráti navštíviť naše hlavné mesto. Ako sa volá? Ktorými mestami museli cestovať, ak cestovali autobusom z Liptovského Mikuláša? Popri ktorej rieke cestovali?

Žiaci trasu a mestá ukazujú na mape Slovenska.

Ozaj a viete, kde sa Bratislava nachádza? Ak nie, do políčok zapíšte každé druhé písmeno a dozviete sa to (Obrázok 14)!

Obrázok 14 Bratislava

Prameň: Kundrová, s.19

Bratislava je známa ako kultúrne centrum. V nasledujúcej hádanke Edko ukryl mená troch významných kultúrnych inštitúcií (Obrázok 15).

Návod na riešenie:
 Písmenká z tabuľky zapíš do voľných políčok podľa označenia.
 Pomôcka - b2 Á

	a	b	c	d	e	f	
1	N	G	A	E	D	E	
2	S	A	C	T	I	F	
3	R	J	V	Z	Ž	Č	
4	B	H	Ó	Š	DŽ	O	
5	I	U	Ď	E	X	Š	
6	C	H	P	Ä	DZ	†	W
7	M	L	Ú	Y	W	K	

a2 b7 f4 c3 f1 a1 a2 f7 d1 a1 b2 a1 f4 e1
 a1 d1 e1 a5 c3 c1 e1 b7 f4 a2 b7 f4 c3 f1
 a1 a2 f7 d1 a1 b2 a3 f4 e1 a1 d1 a7 e7 d1
 f1 b5 a7 a2 b7 f4 c3 f1 a1 a2 f7 b2 a1 b2
 a3 f4 e1 a1 b2 b1 c1 b7 d1 a1 a5 e1

Obrázok 15 Kultúrne inštitúcie

Prameň: Kundrová, s. 19

Žiaci si prezerajú obrázky Bratislavy a iných miest Slovenska. Rozprávajú o tom, kto ktoré mesto už navštívil a čo sa mu páčilo.

18. Stretnutie s bylinkárkou

Cestou späť na rodný Zemplín sa naši kamaráti zastavili v Slanských vrchoch. Tam, v tieni stromov sa rozhodli, že si trochu oddýchnu. Ako tak oddychovali, prišla k nim stará babka, ktorá zbierala liečivé rastliny. Dozvedeli sa, že ich potom vysuší a pripravuje z nich rôzne liečivé čaje, mastičky či oleje. Bola to bylinkárka. Od nej sa aj všeličo iné dozvedeli – ako a kedy sa zbierajú liečivé rastliny, ktorú časť rastlín zbierame a ako ich sušíme. Viete to aj vy?

Žiaci odpovedajú na otázky.

Bylinkárka im porozprávala jeden príbeh. Sadnite si na koberec a počúvajte. (Salvová, 1997)

O STROMOCH

„Naši predkovia a ich životy, to je kus našej minulosti, kus osudov našej krajiny. Žili, pracovali, obrábali pôdu a stínali stromy. No nikdy nezabudli poučiť svojich synov a vnukov, že stromy nemožno len stínať, ale že ich treba aj sadiť, starať sa o ich znovuzrodenie.

*Naším národným symbolom je nádherný, mohutný strom **lipa**. Sláva tohto stromu nikdy nezanikla, pretrváva u nás celé stáročia. Má silné, dlhé korene a hrubý kmeň. Listy majú tvar srdca a srdce to je láska. Láska je teplo, svetlo a jas. To sú starostlivé ruky matky, to je tiež naša vlasť. Aj košatá lipa nás chráni pred nepohodou. Tento nádherný strom sadili u nás celé generácie.*

Kedysi dávno zasadili naši predkovia na námestí semenko lipy. Na vyklíčenie potrebovala vodu, vzduch a teplo. V prvých dňoch života čerpala živiny zo zárodku semienka. V ňom boli ukryté základy koreňa, kmeňa a listov. Najskôr vyrástol koreň. Upevnil v pôde malú lipku a začal z nej prijímať výživu. Drevnatá stonka rozvádzala vodu z koreňov do listov, kvetov a plodov. Rástla. Pribúdali jej konáre, košatela. Každý rok jej hrubol kmeň a pribudol jeden letokruh. Do ovzdušia vypúšťala kyslík a vlahu. Poskytovala potravu a úkryt mnohým živočíchom. Bola užitočná. Za svoj dlhý život toho veľa prežila a skúsila.

Chránená stará lipa začala vysychať. V šume jej listov neprestávala však znieť vrúcna pieseň lásky, ktorú spievala malej lipke. Tá rástla pri nej a svojimi voňavými, liečivými kvetmi lákala včely. Život je nekonečný.“

Otázky: Čo značí, keď je strom chránený? Čím je užitočná lipa? Opíš stavbu tela lipy. Ako sa rozmnožuje a mení počas života? Aký význam majú jednotlivé časti tela lipy pre jej život? Ako sa lipa vyživuje a ako dýcha? Ako sa mení počas roka?

19. Ekohra – význam liečivých rastlín

- Učiteľka rozdá žiakom obrázky liečivých rastlín. Na zadnej strane obrázku bude opis rastliny a jej liečivé účinky. Určení žiaci sa budú sťažovať na rôzne bolesti. Napr. „Bolí ma hlava, kto mi pomôže?“ Prihlási sa ten žiak, ktorý má príslušnú rastlinu.
- Na predložených usušených listoch a kvetoch liečivých rastlín si vyskúšajte, či máte dobre vyvinutý čuch. Naučte sa ich poznávať podľa vône.

Otázky: Čo je ľudové liečiteľstvo?

Kde sa spomínajú babky bylinkárky?

Máte aj vy doma liečivé byliny?

Ako ich využívate?

20. Čo sa vám najviac páčilo?

Deti, čo sa vám najviac páčilo pri putovaní s Edkom? Ktoré mesto alebo ktorá časť Slovenska? Nakreslite to na výkres a z vašich prác si potom urobíme v triede výstavku, v ktorej budeme mať aspoň kúsok našej vlasti.

Príprava pomôcok na maľovanie, vlastná práca, vyhodnotenie prác – výstavka, upratanie pracovného miesta, hygiena.

Záver dňa

Záverečná komunita:

Ako ste sa dnes v škole cítili? Boli ste usilovní? Dozvedeli ste sa niečo, čo ste predtým nevedeli?

Edko s kamarátmi precestoval celé Slovensko. Zistil, že naša vlasť je skutočne krásna krajina. Aby takou krásnou zostala aj pre ďalšie generácie, ktoré prídu po nás, musíme sa o to pričiniť všetci. Musíme ju zveľaďovať a predovšetkým chrániť. Chrániť nielen živé organizmy, ale aj obmedziť vyčerpávanie neobnoviteľných zdrojov a zabezpečiť kvalitu života (zdravú vodu, vzduch, pôdu, potraviny) a dobré medziludské vzťahy.

3.2.1 Reflexia a vlastné návrhy

Skoro všetky úlohy zvládli žiaci bez problémov, iba s niektorými im bolo treba trochu pomôcť. Edkovu tajničku riešil každý žiak samostatne, lebo som mala pre všetkých pripravené pracovné listy. Potom sme ju vyriešili spoločne na interaktívnej tabuli a porovnali, či každému vyšlo to isté. Žiaci si doniesli do školy pohľadnice miest Slovenska, ktoré sme si prezerali a hľadali na mape, kde sa to mesto nachádza.

Pri dopĺňaní susedov Slovenska do pracovných listov sa žiaci rozhovorili o tom, kto ktorý štát už navštívil a za akým účelom. Dozvedela som sa, že skoro každý už bol v Maďarsku, niektorí boli v Poľsku, Ukrajine a v Česku. Nikto z nich však ešte nebol v Rakúsku, ale poznajú ho z rozprávania, lebo tam pracuje niekto z rodiny.

V úlohe Čo rastie v lese pracovný list vyplňovali spoločne iba niektorí žiaci, ostatní ich vyrušovali. Preto by som odporúčala dať pracovný list každému žiakovi v skupine.

Zákomom chránené živočíchy je dobré vyhľadať na internete a ukázať ich žiakom napr. na interaktívnej tabuli, lebo mnohí z nich ich nepoznajú, nevedia ako sú sfarbené a preto mali problém aj vyplniť príslušný pracovný list.

Úlohu Rozfúkané listy som mala pripravenú na interaktívnej tabuli v programe Activ inspire, ale je možné si ju pripraviť aj na magnetickú tabuľu a jednotlivé listy pripnúť magnetkami.

Najviac sa žiaci zapotili pri úlohe Písmenkový rebrík, trvalo im to dlho, pokiaľ vymysleli slová s určitým počtom hlások. Majú slabšiu slovnú zásobu. Aby to šlo rýchlejšie, navrhla by som pomôcť si napr. slovníkom Pravidlá slovenského pravopisu.

Keďže vo vyučovacích blokoch je aj relaxácia – a počúvanie čítaného textu, je potrebné, aby v triede bol koberec, resp. karimatky, aby si mali žiaci na čo ľahnúť. Je tiež potrebné, aby si učiteľka vopred pripravila prehrávač a relaxačnú hudbu, ktorú pustí stíšene počas čítania príslušného príbehu. Žiaci to majú veľmi radi, lebo si pritom oddýchnu.

Práca počas dňa sa deťom páčila. Z vytvorených výtvarných a slohových prác sme si urobili výstavku, ktorá nám krásnila triedu až do konca školského roka.

Integrovaným tematickým vyučovaním sa deťom preukázateľne zlepšila schopnosť pracovať v skupine, vypočúť a rešpektovať cudzí názor, samostatnosť, schopnosť čítania východiskových textov i zadania úloh s porozumením. Nastalo zlepšenie atmosféry pri tímovej práci, odpadol faktor strachu zo zlyhania, posilnila sa kooperácia pri analýze výsledkov cvičení, prezentačné zručnosti žiakov. Preto ho chcem využívať vo vyučovaní aj naďalej.

ZÁVER

„Schola ludus“ – učenie hrou, ako bola definovaná Komenským je najlepším spôsobom pre zvýšenie environmentálneho uvedomenia. Hranie rolí (dramatická výchova), maľovanie, práca s materiálmi, rôzne ekohry sú tie najefektívnejšie metódy. Jedna z ciest ako zvýšiť úctu k prírode a tradičným hodnotám sú aktivity spojené príbehom alebo starou legendou či zvykmi.

Vhodnú formu pre tento účel poskytuje integrované tematické vyučovanie. Aj vďaka nemu môžeme upevňovať v deťoch lásku k prírode, k rodnému kraju, k ľudu a ku všetkému tomu, čo človek vytvoril. Prostredníctvom týchto aktivít spoznávajú prírodu v elementárnom dialektickom chápaní ako celok, ktorý sa ustavične mení, ktorého prvky sú rozmanité a vzájomne od seba závislé.

Formou integrovaného tematického vyučovania s prvkami environmentálnej výchovy môže učiteľ pozorovať vzťah žiakov k práci, k prírode, k spolužiakom a pôsobiť na nich výchovne. Môže vytvárať ovzdušie vzájomného porozumenia a pochopenia, pocitu spolupatričnosti a zodpovednosti za výsledky činností, čo je nesmierne dôležité na dosiahnutie dobrých výchovno-vzdelávacích výsledkov. Aj toto bolo jedným z cieľov mojej práce, čiže poukázať na to, že alternatívnymi prístupmi vo vyučovaní, konkrétne integrovaným tematickým vyučovaním, zvýšime záujem žiakov o vyučovanie v škole, prispejeme k ozdraveniu ich vzájomných vzťahov a v neposlednej miere zvýšime aj ich tvorivé myslenie a fantáziu.

Dúfam, že ak sa táto osvedčená pedagogická skúsenosť dostane do rúk tvorivého človeka, poslúži mu ako inšpirácia do jeho ďalšej práce.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. KANCÍR, J. – MADZIKOVÁ, A. 2001. Základy didaktiky vlastivedy. Prešov: FHPV PU. 2001. ISBN 80-8068-018-3
2. KESSELOVÁ, J. 1999. Rozviazané jazýčky. 1. časť. Prešov: Náuka. 1999. ISBN 80-968202-0-6
3. KOVÁROVÁ, K. 1997. Pomôcky na motiváciu. In Učiteľské noviny. Bratislava : Ministerstvo školstva SR. 1997. Roč. 47, č. 23 s. 3.
4. KUNDROVÁ, A. Vlastivedné hádanky pre 4. ročník. Vranov nad Topľou: Vydavateľstvo Kopček. ISBN 80-967914-2-7
5. SALVOVÁ, T. 1997. O záchrane Zeme. In Učiteľské noviny. Bratislava: Ministerstvo školstva SR. 1997. Roč. 47, č. 14, s. 5

ZOZNAM PRÍLOH

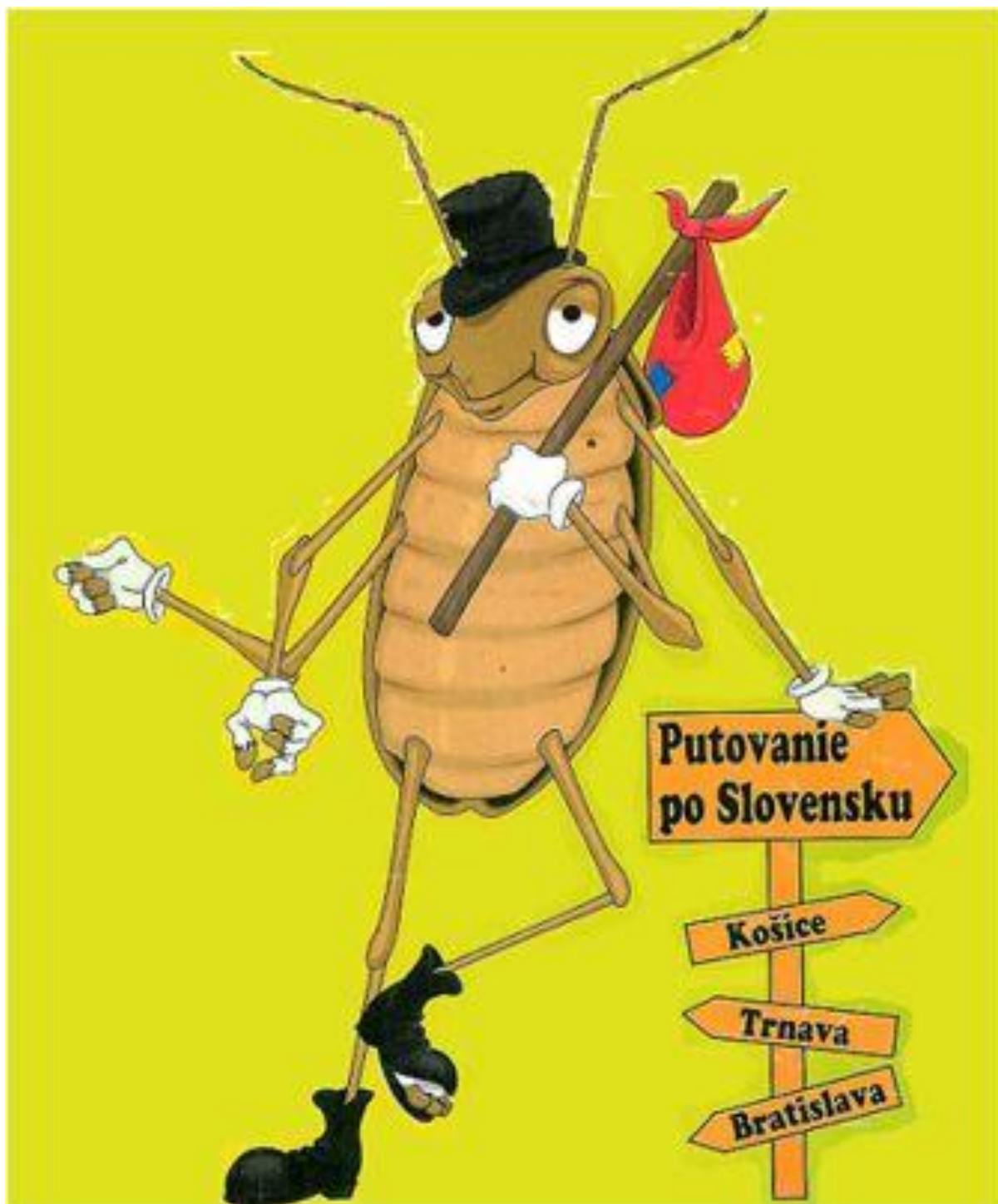
Príloha 1 Chrobáčik Edko

Príloha 2 Edkova tajnička

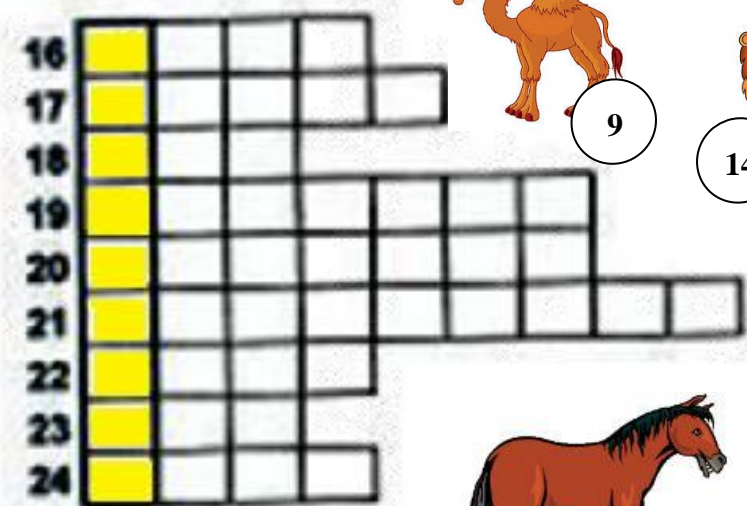
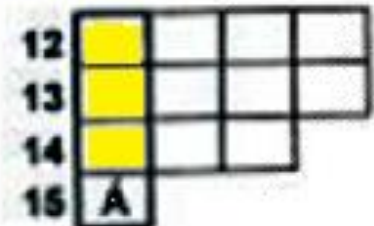
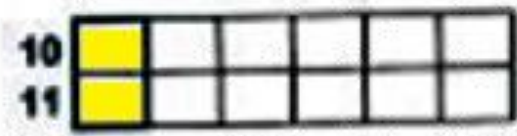
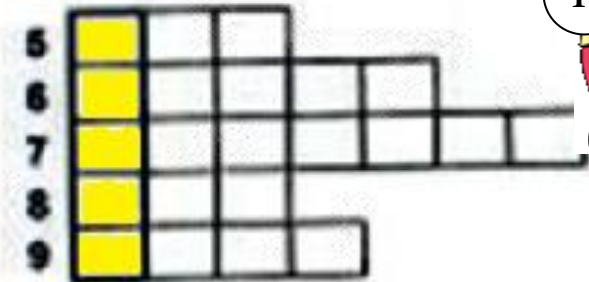
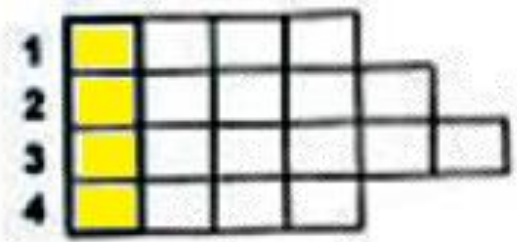
Príloha 3 Slovensko a jeho susedia

Príloha 4 Čo nájdeme v Tatrách

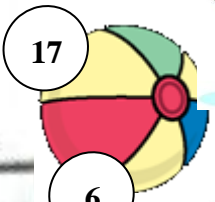
Príloha 5 Zákonom chránené živočíchy

Príloha 2 Edkova tajnička

19

17

20

16

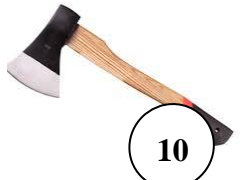
21

12

2

10

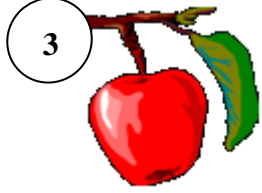
8

7

4

3

11

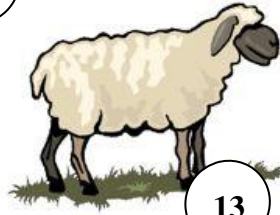
9

14

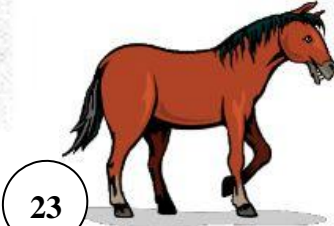
5

13

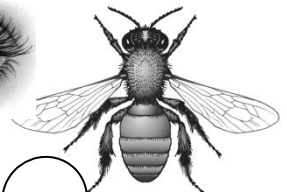
24

23

18

1

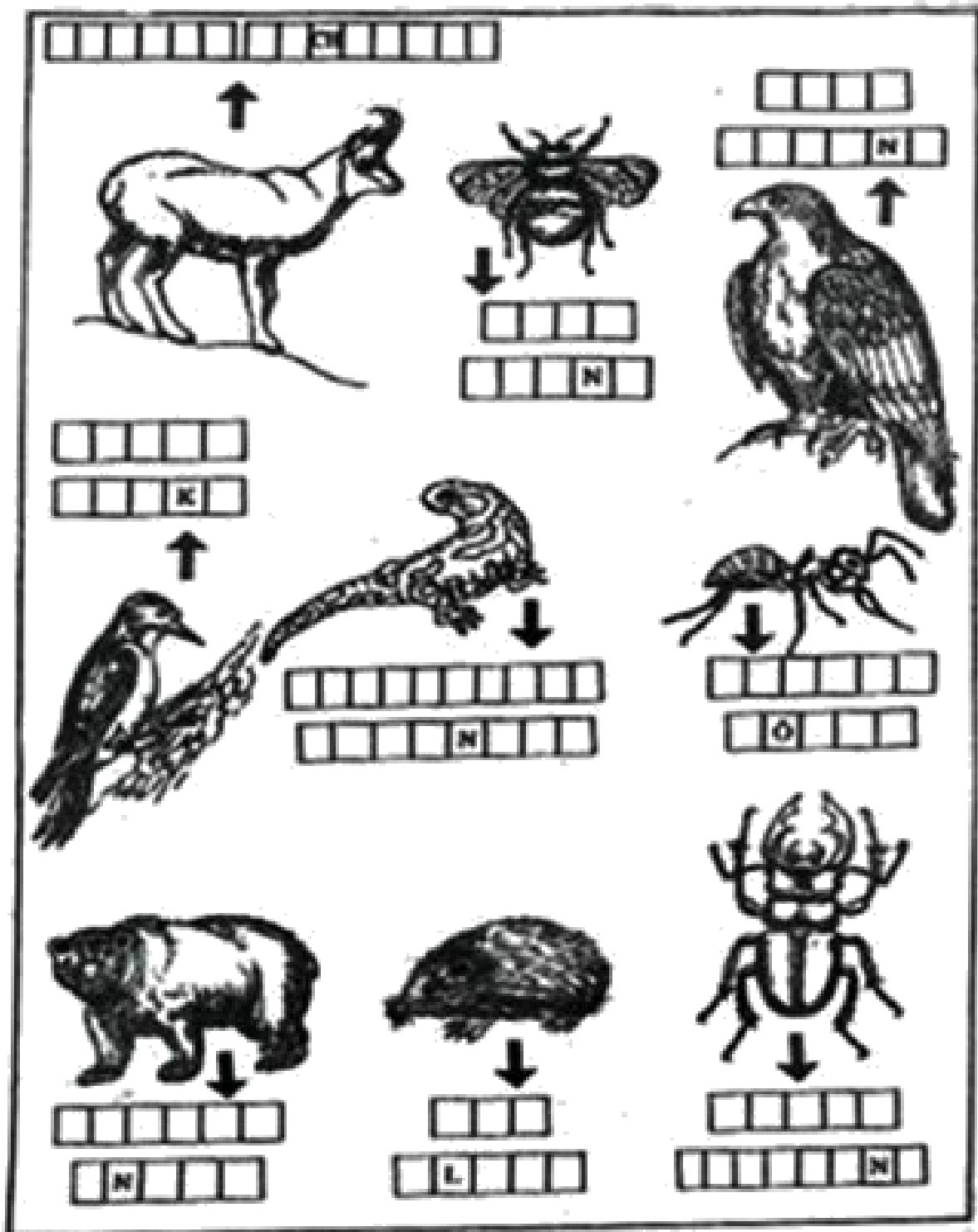
22

Vymaľuj modrou farbičkou územie Slovenska a červenou územia našich susedov.

Príloha 5 Zákonom chránené živočchy

Napíš k obrázkom názvy zákonom chránených živočchov. Obrázky vyfarbi.

medveď hnedý, d'ateľ veľký, jež bledý, kamzík vrchovský, roháč obyčajný, čmel' zemný, salamandra škvrnitá, orol skalný, mravec hôrny